

Groen & Doen

ZUIDWOLDE

Eindejaars plantenjacht

Woensdag 27 december vanaf 13.30 uur. Planteninstituut FLO-ROD nodigt ons uit om weer mee te doen aan de jaarlijkse plantenjacht tussen Kerst en Oud en Nieuw. We gaan op zoek naar wilde planten die in de winter bloeien. Iedereen is welkom vanaf 12.45 uur bij Joop Verburg, Waardeel 4 in Zuidwolde. Zelf een broodje meenemen. Er wordt gezorgd voor koffie, thee en wat extra's. We gaan vanaf 13.30 uur gedurende 1 uur tot 1,5 uur op zoek in de Vlindertuin en het aangrenzende gebied.

► Graag aanmelden via info@natuurverenigingzuidwolde.nl

Het Drentse Landschap

BORGER

Lichtjesavond

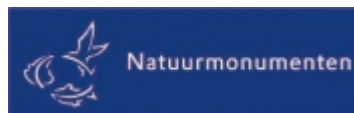
Donderdag 21 december van 18.00 tot 22.00 uur. Overdenkingen van het afgelopen jaar of herdenken van mooie en minder mooie gebeurtenissen kan tijdens deze sfeervolle avond bij het hunebed. Locatie: Hunebedcentrum, Hunebedstraat 27.

ASSEN

Diersporen

Woensdag 27 december van 13.30 tot 15.30 uur. Leuke middag waarbij je spelenderwijs veel leert over de sporen die dieren achterlaten.

► Locatie: Duurzaamheidscentrum, Bosrand 2 in Assen.

RUINEN

Huifkartocht en dierenmanieren

Woensdag 27 december: Gezinshuifkartocht bos en hei van 13.00 tot 15.00 uur. Een unieke ervaring om in de huifkar en met een deskundige gids het grootste natte heidegebied van Europa te verkennen. Een leuke tocht voor alle leeftijden. Informatie en aanmelden via www.natuurmonumenten.nl/bcdwingelderveld Donderdag 28 december: OERRR dierenmanieren, diersporen, van 13.00 tot 16.00 uur. In het bezoekerscentrum leren gidsen van Natuurmonumenten hoe je dieren kunt ontdekken door allerlei sporen.

► Informatie en aanmelden via: www.natuurmonumenten.nl/bcdwingelderveld

Klodders zeepsop op eiken is bijzonder natuurverschijnsel

Hero Moorlag

Een boswandeling in stromende regen. Ik heb geen hond, maar na twee dagen regen wil je er toch graag even uit. Wellicht goed om als toezichhouder het Kremboongbos eens tijdens gestage regen te zien. Plassen op de padden, modderpoelen en druipende bomen. De kleine paraplu houdt de bril droog. Een najaarsspanner probeert in de regen te vliegen, maar een vleugel blijft plakken op een kletsnat blad. De grote wintervlinder, ook een nachtvlinder, heeft ervoor gekozen onder een dikke tak te schuilen. Ineens zie je witte klodders op eiken. Schuimklodders van 2 tot 60 centimeter op bemoste onderstammen van 25 bomen. Boven het schuim borrelt vocht uit de schors. Het vocht mengt zich met regen en verandert in schuim.

Boomschuim op een eik in het Kremboongbos.

Hero Moorlag ©

Tanine, betuline en salicine

Dat bomen van water uit de bodem en koolzuurgas uit de lucht suiker maken, weten we. Koolzuurgas of CO₂ is het bekendste broeikasgas. Hoe meer bomen, des te meer CO₂ wordt opgenomen. Maar bomen doen veel meer. Van suiker maken ze eiwitten, vetten en zetmeel. Die stoffen slaan ze op in hun vruchten en stam. Bomen maken hun eigen antibioticum om zich te wapenen tegen ziekten. Eiken maken tanine, berken betuline en

wilgen salicine. Via hun wortels, schimmeldraden van paddenstoelen en via de lucht staan ze in contact met elkaar en geven vraat door rupsen aan elkaar door. Informatie via schimmeldraden gaat snel. Je kunt schimmeldraden beschouwen als glasvezels. Deze snelle internetverbinding speelt zich af in rulle bosbodems die niet door zware machines zijn verstoord. Bomen en struiken vormen een hechte gemeenschap. Ze helpen elkaar in tijden van nood. Let wel, het gaat om bomen in een bós, niet om solitaire eiken en beu-

ken. Dat leert de Duitse boswachter Peter Wohlleben in zijn bestseller Het verborgen Leven van Bomen (2015). Dit boek is echt een eye-opener. Je ontdekt de manier waarop bomen in een bos met elkaar communiceren.

Saponinen

De herfst lijkt een rustperiode voor bomen. Niets is minder waar. Ze zijn hard aan het werk om voedingsstoffen op te slaan en groeistoffen te produceren om in het voorjaar hun knoppen te laten uitbotten. Nachtvorsten kunnen schade veroorzaken. Een boswachter vertelde dat bij strenge vorst een eikenstam met een knal open-

barst. Aan de Wijken van Eleveld zag ik vorstscheuren van twee meter. Bij lichte nachtvorst ontstaan haarscheuren in de stam. Ze zijn onzichtbaar voor ons oog. De boom perst vanuit het hout saponinen door de beschadigde bast en schors naar buiten. Saponinen behoren tot de glycosiden. Het zijn eiwitten uit eencellige algen. Duitse onderzoekers spreken van een druk van 4 bar. Ter vergelijking: de waterdruk uit de kraan en de druk die de circulatiepomp in de HR-ketel opbouwt, is rond de 2 bar. De druk in de boom is dus hoog. Bij droog weer zie je daar niets van. Tijdens langdurige regen sijpelt de saponine langs de stam. Op de eik met schuim van 60 cm zag ik de saponine met kracht uit de stam komen. Sapo is latijn voor zeep. Tijdens het uitstromen van saponine ontstaan al glinsterende zeepbellen. Ze

verenigen zich op de bemoste onderstam tot flinke klodders schuim, boomschuim genoemd. Saponine ontmoedigt schorskevers en hun larven van het hout te eten. Ze gaan er niet dood aan, maar vinden het hout niet meer om te eten en proberen hun geluk op een andere boom. Er zijn insecten die saponine lekker vinden. De stof leidt ze af van het hout. Mensen die boomschuim als zeep herkenden, gebruikten het in de Tweede Wereldoorlog om hun handen te wassen. Boomschuim is heel iets anders dan ijshaar. Ijshaar ontstaat door een andere werking in liggende beukentakken. Beide natuurverschijnselen zullen we de komende winter zeker zien.

Reeën laten sporen achter in de winter

Het is december en het is wintertijd. Het is nog maar het begin en we hebben slechts een klein beetje nachtvorst gehad. Toch was dat voldoende om in hoog tempo het resterende blad van de bomen te laten vallen. De kale bomen en bossen waar je een beetje doorheen kunt kijken, geven in ieder geval wel de gelegenheid om uit te kijken naar reewild. Je ziet ze vooral in de avondschemering aan de rand van bossen, bosjes en houtsingels. Anders dan in de zomer leven reeën in de winter in kleinere of grotere groepen, sprongen genoemd. Probeer alleen niet steeds dichterbij te komen, want ze zijn schuw en rennen al gauw weg. Dat is allemaal verloren energie, die ze in de winter juist hard nodig hebben. En vaak ontstaat dan een nog groter probleem. Wanneer ze wegnemen, letten ze minder op waar ze gaan. Er zijn al heel wat reeën onder een auto beland, omdat ze op de vlucht sloegen voor mensen die te dichtbij kwamen of, nog erger, door loslopende honden.

Schedel van een reebok.

Joop Verburg ©

Vorig jaar vond ik in een bosje bij Linde een complete schedel van een reebok. De schedel lag daar zomaar op de grond, alleen de kop zonder de rest van de botten. Je kunt welhaast aannemen dat het een verkeersslachtoffer is geweest waarvan delen door vossen

en dergelijke naar andere plekken zijn verslept. De schedel was helemaal blank en hij prijkt sindsdien op mijn bureau.

Levenstekens

Eigenlijk is het juist heel leuk om, wanneer je reeën niet ziet,

te letten op sporen, zodat je weet dat ze er wel zijn: krapplekken op de bosbodem, hoefafdrukken en veegplekken aan bomen. Die veegplekken ontstaan in het voorjaar vooral doordat de reebok de bast van het nieuwe gewei wil vegen. In de lente wil hij zijn territorium aangeven. Hij veegt dan met de kop langs dunne boompjes. Tussen de geweistangen zit een geurklier. Door zijn specifieke geur af te smeren op een takje laat hij aan rivalen weten dat dit zijn gebied is. Reeën leven van verse bladeren, kruiden en knoppen. Ze zijn kieskeurig, nemen overal een hapje. In de herfst eten ze ook van paddenstoelen. Uit maagonderzoek bij dode dieren blijkt dat in die tijd het menu soms voor meer dan de helft uit paddenstoelen bestaat. Op de website van 'Heel Drenthe Zoemt' is de ree soort van de maand. Je kunt daar nog veel meer over dit prachtige wilde zoogdier lezen.

Joop Verburg, Natuurvereniging Zuidwolde